

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

קריאה מהנה!

תוכנית פדגוגית חינוכית לקידום השפה והאוריינות

בכיתות ד-ו

בבית הספר של החופש הגדול

"קייץ פלוס"

הטלפון חכם?

הפיקוח על הוראת העברית ביסודי, המזכירות הפדגוגית - אגף שפות

NotebookLM

תשפ"ו

הפיקוח על הוראת העברית ביסודי, המזכירות הפדגוגית - אגף שפות

יתוח והובלה של התוכנית: ד"ר לימור קולן, מפמ"ר עברית בגיל הרך וביסודי

פיתוח יחידות ההוראה:

ד"ר אפרת קוצר, מדריכה ארצית, הפיקוח על הוראת העברית ביסודי, המזכירות
הפדגוגית, אגף שפות

אורית חמרי, מדריכה ארצית, הפיקוח על הוראת העברית ביסודי, המזכירות הפדגוגית,
אגף שפות

שרון לוי, מדריכה ארצית, הפיקוח על הוראת העברית ביסודי, המזכירות הפדגוגית, אגף
שפות

עריכת לשון: רותם פייביש

קיץ תשפ"ו, 2026

קריאה מהנה! בבית הספר של הקיץ

הקדמה

התוכנית הפדגוגית לכיתות ד-ו מתמקדת בקריאה חווייתית של טקסטים מעולם השיח העיוני, במסגרת הוראה ולמידה בקבוצה קטנה. התוכנית עוצבה בהלימה מלאה ליעדים ולמאפייני הלמידה הייחודיים של בית הספר של החופש הגדול במסגרת התוכנית "קיץ פלוס". התוכנית מותאמת להוראה על בסיס יומיומי, ברצועת זמן בת שעה וחצי.

מטרות התוכנית

מטרת העל של התוכנית היא לטפח חווית קריאה שיתופית, מהנה ומשמעותית בימי הקיץ. מסע הקריאה המשותף ישמש מצע עשיר להרחבת ההון הלשוני והאורייני של התלמידים. התוכנית נועדה לקדם את **ההישגים בתחומי האוריינות הלשונית** ולשמור על רצף הלמידה האוריינית במהלך חופשת הקיץ.

מטרות התוכנית נחלקות לפי שני צירים פדגוגיים מרכזיים:

הציר הלשוני והאורייני: פיתוח כישורי האוריינות הלשונית

1. טיפול שפה והון לשוני: הרחבת אוצר המילים ושימוש במבנים לשוניים עשירים מתוך ההקשר הטקסטואלי.
2. קידום מיומנויות הקריאה: ביסוס שטף הקריאה והעמקת ההבנה בממדי הבנה שונים.
3. פיתוח כישורי הבעה (בדיבור ובכתב): עידוד התלמידים להביע את עצמם, לנסח רעיונות ולכתוב בעקבות הקריאה.

הציר הקוגניטיבי והבין-תחומי: סקרנות וחשיבה

1. פיתוח החשיבה: עידוד התלמידים לשאול שאלות, להסיק מסקנות ולהשוות.
2. למידה בין-תחומית והרחבת ידע עולם: פיתוח סקרנות אינטלקטואלית ולמידה בתחומי תוכן מגוונים.

תכני התוכנית

התוכנית מתמקדת בקידום מיומנויות האוריינות הלשונית בצורה הוליסטית ואינטגרטיבית. במסגרתה, מוצעות לכל שכבת גיל שתי יחידות הוראה עשירות המעוגנות בהקשר תמטי. הטקסטים שהתלמידים יקראו מהווים מצע להרחבת ידע עולם ולקידום המיומנויות האורייניות.

להלן מפרט התכנים וחומרי ההוראה והלמידה לפי שכבות הגיל:

כיתה	נושא	יחידות הוראה וחומרי למידה
ד	קפיצה לחלל ושטף קריאה	1. <u>הנחיתה הראשונה על הירח</u> - מדריך למורה, מצגת למורה, חוברת לתלמיד, משחקים 2. <u>שיאים חדשים</u> - מדריך למורה, מצגת למורה, חוברת לתלמיד, משחקים 3. סביבת "גמבה" לתרגול שטף קריאה - מסלול למידה אישי
ה	לנהוג בחוכמה	1. <u>חוכמת הענווה</u> - מדריך למורה, מצגת למורה, חוברת לתלמיד, משחקים 2. <u>הטלפון חכם?</u> - מדריך למורה, מצגת למורה, חוברת לתלמיד, משחקים
ו	אוריינות מדעית 'בין הפיזי לווירטואלי'	1. <u>ניסויים עם נר</u> - מדריך למורה, חוברת לתלמיד 2. <u>הקרב על הפנאי</u> - מדריך למורה, מצגת למורה, חוברת לתלמיד, משחקים

עקרונות פדגוגיים ודידקטיים

- השיעור יתנהל בקבוצה קטנה של עד 15 תלמידים כדי לאפשר יחס אישי ושיח מעמיק.
- התלמידים יקבלו עותק של הטקסט וחוברת פעילות אישית שבה תתועד הכתיבה.
- במרכז השיעור עומד הטקסט הנבחר. תיהלך הקריאה והלמידה נעשה בצורה חווייתית **בסגנון "חדר בריחה"** - הקריאה כהרפתקה.
- המהלך מתוכנן בקפידה ומלווה במצגת ייעודית שיש להקרין לתלמידים (לחלופין, אפשר גם להדפיס עותקים לכל זוג תלמידים).
- השיעור מבוסס על מודל ההוראה "מטקסט לשיעור", הכולל שלושה שלבים מרכזיים בתיהלך הלמידה: פעילות טרום-קריאה, קריאה דיאלוגית של הטקסט, ופעילויות מגוונות לקידום אוצר המילים, ההבנה והכתיבה.

מהלך ההוראה: מודל הוראה הוליסטי

מטרות הפעילות	תיאור הפעילות	השלב בתיהלך הלמידה
<ul style="list-style-type: none"> ✓ עירור הסקרנות האוריינית ✓ העלאת ידע קודם ✓ הרחבת ידע עולם ✓ למידת אוצר מילים רלוונטי 	<p>פעילות הטרמה המהווה "כרטיס כניסה" לטקסט.</p> <p>לדוגמה: משחק אוצר מילים, טקסטון קצר "הידעת?", שאלות מסוג מה אני יודע על... מה אני רוצה לדעת על...</p>	טרום-קריאה
<ul style="list-style-type: none"> ✓ הגברת העניין וההנעה (מוטיבציה) לקריאה ✓ מיקוד הקשב וההבנה ✓ פיתוח קריאה ביקורתית ✓ הגברת המכוונות העצמית בקריאה 	<p>קריאה פעילה, אינטראקטיבית ומנוטרת הבנה.</p> <p>הפעילות משלבת עצירות מובנות לשיח במליאה ובלמידת עמיתים, לצד תיעוד בחוברת הפעילויות.</p>	קריאה דיאלוגית של הטקסט
<ul style="list-style-type: none"> ✓ קידום הבנת הנקרא ✓ הרחבת אוצר מילים וידע לשוני ✓ התנסויות בהבעה בכתב כגון: כתיבת הסבר, דעה, משפטי השוואה, מיזוג מידע. ✓ הגברת חדוות הלמידה ✓ הגברת הפעלתנות בלמידה 	<p>מגוון פעילויות המותאמות להזדמנויות שהטקסט מזמן:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. שאלות לתיהלך ההבנה. 2. ארבע קטגוריות לשוניות (עם 3 פעילויות לכל קטגוריה). 3. משימות כתיבה לבחירה. 4. שילוב משחקים בלמידה: <ul style="list-style-type: none"> ▪ משחק מסלול עם שאלות הבנה ▪ משחק טריוויה ("מה השאלה") 	קידום מיומנויות בדיקה לטקסט

אופן ניהול השיעור

פתיחה במליאה: הצגת הנושא (ראו מצגת מלווה) והכוונת התלמידים לביצוע המשימות לפי המהלך המוצע.

חלוקת חומרים והטרמת החוויה: חלוקת חומרי הלמידה והסבר לתלמידים שהטקסט ילווה אותם לאורך מספר מפגשים, כאשר הלמידה תיעשה בסגנון "חדר בריחה" - **קריאה כהרפתקה**.

חלוקה לחברותות: חלוקת התלמידים לזוגות או לשלוש (2-3 תלמידים) לפי הרכב חברתי נוח, נעים ומקדם.

בחירה בין מודלים פדגוגיים להוראה: מומלץ לנהל את השיעור במודל הפדגוגי "איתי ולידי".

1. אפשרות א' (הנחיה ישירה בקבוצה): המורה מנחה ומקיימת הוראה בקבוצה הקטנה, מובילה את הקריאה הדיאלוגית ומתווכת את המשימות. במקביל, התלמידים עובדים בלמידת עמיתים בחברותות (בזוגות) באופן שיתופי, כאשר כל תלמיד ותלמידה מתעדים את התוצרים בחוברת האישית שלהם.

2. אפשרות ב' (תיווך וליווי החברותות): הלמידה מתנהלת בעיקרה בלמידת עמיתים בחברותות. המורה עוברת בין הקבוצות השונות ומלווה אותן בהתאם לצורך: בהנחיה מפורשת, בהקראה קולית, בהובלת השיח הדיאלוגי סביב הרעיונות בטקסט, או במתן משוב על השיח ועל הכתיבה (בהתאם למאפייני הלומדים ומשימות היחידה).

קריאה מהנה והצלחה רבה!

מצוות הפיתוח

מדריך למורה: מטקסט לשיעור: הטלפון חכם?

יחידת הוראה זו מיועדת לכיתות ה, להוראה בקבוצה קטנה, במסגרת בית הספר של החופש הגדול – "קיץ פלוס".

במרכז הלמידה עומד הטקסט "הטלפון חכם?". הטקסט הנלמד כחלק מהנושא המרכז "לנהוג בחוכמה", הכולל שני טקסטים.

מאפייני הטקסט: כדאי להכיר את ההזדמנויות והאתגרים שהטקסט מזמן.

הטקסט "הטלפון חכם?" מאת יובל דרור (מתוך כתב העת "עיניים") הוא מאמר פופולרי-מדעי המציג מחקר אמפירי בצורה סיפורית ונגישה. מבחינת הקריאות, הטקסט מותאם ל"שלב המעבר" לכיתה ו. הטקסט מורכב ודחוס, אך עדיין שומר על קונקרטיזציה ובהירות גבוהה. להלן כמה מאפיינים בולטים לטקסט:

תוכן ומבנה הטקסט: הטקסט עוסק ברעיון פסיכולוגי קוגניטיבי מופשט: כיצד הטלפון הסלולרי גוזל מאיתנו אנרגיה מנטלית מעצם נוכחותו. למרות מורכבותו התלמידים ימצאו בו עניין ורלוונטיות לחייהם. המוטיבציה הפנימית של הקורא להבין "האם הטלפון שלי פוגע בי?" מסייעת לו לצלוח את פסקאות המידע על הניסוי באוניברסיטת טקסס.

הכותב מביא ציטוט ישיר של הדיאלוג הפנימי שמתרחש בראשו של הילד: "אני צריך להתרכז בבחינה! אני לא אבדוק אם החבר שלי שלח לי הודעה. לא, אני לא אבדוק סרטונים חדשים בטיקטוק...". תיווך זה הופך מושג נויורולוגי/פסיכולוגי מורכב לחוויה יומיומית שכל תלמיד בכיתה ה מכיר מקרוב.

הדחיסות הרעיונית מסתכמת בסוף לפעולה פשוטה וברורה שהקורא יכול ליישם מיד בחייו: כשצריך להתרכז (בלימודים, בקריאה או בשיחה), יש להרחיק את הטלפון פיזית מהחדר.

מבנה הטקסט נשען על חוט שדרה לוגי-מדע קלאסי, המוליך את הקורא צעד אחר צעד:

הטקסט נפתח בהצגת תופעה לשונית ושיווקית (הצמדת המילה 'חכם' לחפצים דוממים) ומעלה שתי שאלות מנחות. המשך הטקסט בנוי כמענה שיטתי עליהן, דבר המייצר מתח קריאה ועניין.

ארגון הפסקאות המרכזיות עוקב אחר מהלך המחקר באוניברסיטת טקסס: חלוקת הקבוצות --- < מהלך הבחינה --- < תוצאות הניסוי הראשון --- < הניסוי השני (כיבוי הטלפון) --- < השערת החוקרים.

זרימה ליניארית זו קלה מאוד לעיבוד עבור תלמידי כיתה ה, שכן היא מתפקדת כמעט כמו "סיפור".

בטקסט משפטים המסייעים בהתמצאות בטקסט ובזיהוי הטיעון: "הטלפון קיבל את התואר"; "אמנם,

מתברר שלפעמים"; "החוקרים החליטו לעשות ניסוי נוסף"; "איך זה ייתכן?"; "המשמעות של

המחקר ברורה".

לשון הטקסט: טקסט חושף את התלמידים למילים המאפיינות כתיבה אקדמית ומידעית, כגון: עצמים דוממים, תואר, באופן אקראי, נוכחותו, מסיח את דעתם, הימנעות, מתוחכם. מילים מורכבות או חדשות יחסית מנוקדות חלקית כדי להבטיח הגייה מדויקת (למשל: ישומנים, אקראי).

תיאור של יחידת ההוראה

יחידת ההוראה מציעה מעטפת למידה שלמה ומתוהלת: היא נפתחת בשלב הכנה לקראת הקריאה ("כרטיס כניסה" לטקסט), ממשיכה בקריאה פעילה ואינטראקטיבית, ומסתיימת בעיבוד מעמיק לשם הבנת הטקסט. מהלכי ההוראה מקדמים אוצר מילים, ידע לשוני ומיומנויות אורייניות בצורה משולבת, אינטגרטיבית וחוייתית.

דגשים דידיקטיים

בשל מורכבותו הרעיונית והלשונית של הטקסט, מומלץ ללוות את הלמידה בהוראה מונחית, לצד התנסויות בלמידת עמיתים. מומלץ לראשונה להקריא בקול את הטקסט לתלמידים. בעצירות המתודיות במהלך הקריאה, לזמן שיח ודיאלוג בקבוצה.

חשוב לשמור על סדר הפעילויות ביחידה כפי שהן מופיעות בשקופית הפתיחה במצגת. במדריך למורה מפורטות ההנחיות ומוצעות תשובות מיטביות לכלל הפעילויות המופיעות ביחידה.

חומרי ההוראה והלמידה

יש להדפיס כמספר התלמידים	טקסט "הטלפון חכם?"
יש להדפיס כמספר התלמידים	חוברת לתלמיד
להצגה במליאה	מצגת "חדר בריחה"
יש להדפיס את לוח המשחק והכרטיסים	"מה השאלה" - משחק טריוויה קבוצתי <ul style="list-style-type: none">▪ לוח משחק▪ 24 כרטיסי משחק
יש להדפיס את לוח המשחק והכרטיסים	משחק מסלול, הבנת הנקרא <ul style="list-style-type: none">▪ לוח מסלול (ארוך)▪ לוח מסלול (קצר)▪ כרטיסי משחק▪ כרטיסי הפתעה - צד פנימי▪ כרטיסי הפתעה - צד קדמי▪ כרטיסי הפתעה - צד אחורי

מהלך השיעור

להלן מפרט המשימות, תשובות ומחווין לבדיקת המשימות:

חלק א': הטרמה - "כרטיס כניסה"

תחנה 1: סריקת כותרת

השאלה לתלמידים: מדוע לדעתכם יש סימן שאלה בכותרת? מה החוקר מנסה לבדוק?

תשובה למורה: מדובר בשאלת השערה (פתוחה). התשובה המצופה היא שהתלמידים ישערו כי כותב המאמר מטיל ספק בכך שהטלפון או המשתמשים בו אכן "חכמים", והוא עומד לבדוק האם השימוש בטלפון החכם באמת הופך אותנו לחכמים, או שאולי להפך.

תחנה 3: התאמה בין מונח לפירושו

השאלה לתלמידים: מתחו קו בין המונח לפירושו הנכון שלו.

התשובות הנכונות להתאמה:

- **יישומון** = תוכנה קטנה (אפליקציה) המותקנת על מכשיר חכם.
- **שיווק** = פרסום, קידום מכירות של מוצרים.
- **אקראי** = מקרי, ללא סדר מוגדר מראש.
- **הסחת דעת** = פגיעה בריכוז, הפניית תשומת הלב לדבר אחר.
- **תעלומה** = חידה, דבר שקשה להבין או לפתור.
- **השערה** = ניחוש מושכל שמבקשים לבדוק ולהוכיח במחקר.

חלק ב': קריאה דיאלוגית של הטקסט

נקודת עצירה 1: מדוע הטלפון נקרא "חכם"?

השאלה לתלמידים: השלימו את שתי הסיבות (הטכנולוגית והשיווקית) בתוך תיבות המידע.

התשובות:

- **סיבה טכנולוגית (מה הטלפון יודע לעשות?):** הוא תוכנן כדי לתת לנו הרגשה שהוא יודע כל מה שאנחנו רוצים, למשל פתיחת יישומונים בלחיצה קלה שנראית כמו קסם.
- **סיבה שיווקית (איך זה משפיע על הקונים?):** כאשר מוסיפים את המילה "חכם" למוצר, הוא הופך לנחשק יותר בעיני הקונים.

נקודת עצירה 2: לוח התוצאות של המעבדה

השאלה לתלמידים: השלימו את טבלת ההשוואה של הניסוי בטקסט.

התשובות לטבלה:

מה היו הציונים בבחינה?	איפה היה הטלפון?	
הנמוכים ביותר	על השולחן הפוך (מושתק)	קבוצה 1
בינוניים (נמוכים מקבוצה 3 אך גבוהים מקבוצה 1)	בתוך התיק	קבוצה 2
הגבוהים ביותר	בחדר אחר	קבוצה 3

נקודת עצירה 3: כיצד פוגע הטלפון בריכוז?

השאלה לתלמידים: השלימו את התרשים המראה את שרשרת הפעולות במוח.

התשובות לתרשים הזרימה:

- מה התלמיד רואה? הוא רואה את הטלפון גלוי לעיניו.
- מה אומר הקול בראש? "אני צריך להתרכז בבחינה! אני לא אבדוק אם החבר שלי שלח לי הודעה. לא, אני לא אבדוק סרטונים חדשים בטיקטוק. אני חייב להתרכז בבחינה!".
- מה התוצאה במבחן? הציונים/ההישגים נפגעים (תוצאות פחות טובות), משום שהשיחה הפנימית גוזלת את הזמן והריכוז שהיו אמורים להיות מושקעים במבחן.

סיום: סיכום הטקסט באמצעות מילות מפתח

השאלה לתלמידים: אתרו 7-10 מילים או צירופים שהם השלד החשוב ביותר להבנת הנושא כולו.

תשובה למורה: זוהי משימת איתור פתוחה. מילים וצירופים קבילים מתוך הטקסט יכולים להיות: טלפון חכם, ריכוז, הסחת דעת, ניסוי/מחקר, ציונים, שיווק, נוכחות הטלפון, שיחה פנימית, יכולת לזכור, אוניברסיטת טקסס.

חלק ג': הבנת הטקסט

שאלה	ממד הבנה	סוג שאלה	תשובה נכונה / תוכן מפתח תשובה
1	איתור מידע	פתוחה	1. מה כל כך חכם בטלפון שלנו? 2. האם הטלפון החכם עושה אותנו לחכמים או להפך?
2	איתור מידע	פתוחה	לבדוק את השפעת הטלפונים החכמים על הישגי התלמידים.
3	איתור מידע	רב ברירה	ד. הקבוצה שהשאירה את הטלפונים בחדר אחר.
4	איתור מידע	רב ברירה	ג. הישגיהם לא השתפרו, והטלפון עדיין הקשה עליהם להתרכז.
5	איתור מידע	פתוחה	התלמידים משקיעים אנרגיה במאמץ להימנע מלהתייחס לטלפון, מה שפוגע בריכוז בבחינה.
6	היסק	רב ברירה	ב. התלמידים שובצו לקבוצות ללא שום סדר מכוון מראש.
7	היסק	רב ברירה	ב. מדוע הציונים של התלמידים לא השתפרו גם כשהטלפון היה כבוי על השולחן?
8	היסק	רב ברירה	ד. רחוק ממנו, בחדר אחר.
9	היסק	רב ברירה	ב. הרכבת פאזל מורכב (משימה הדורשת ריכוז קוגניטיבי עמוק).
10	היסק	פתוחה	להוכיח שעצם הנוכחות של הטלפון מפריעה, גם כשהוא כבוי ואינו מרעיש/רוטט.

שאלה	ממד הבנה	סוג שאלה	תשובה נכונה / תוכן מפתח תשובה
11	פרשנות ואינטגרציה	פתוחה	הטלפון החכם מסיח אותנו ופוגע ביכולת הריכוז וביעילות.
12	פרשנות ואינטגרציה	רב ברירה	ג. הנוכחות של הטלפון לידנו פוגעת בריכוז, גם אם איננו משתמשים בו.
13	פרשנות ואינטגרציה	רב ברירה	א. תחושת מאבק פנימי וניסיון להתגבר על פיתוי.
14	הערכה וביקורת	רב ברירה	א. כדי להמחיש לקוראים את הערך השיווקי בהוספת התואר 'חכם'.
15	הערכה וביקורת	רב ברירה	ב. הם מחזקים את אמינות הטקסט ומראים שהטענות מבוססות על מדע מחקרי.
16	הערכה וביקורת	רב ברירה	ג. הוא מזמין את הקורא לחשוב מחדש על המושג המקובל "טלפון חכם".

חלק ד': פינת הלשון

מספר חידה	סוג שאלה	תשובה נכונה (לסגורות)	משוב / תשובה מצופה (לפתוחות)
1	פתוחה קצרה	-	גם
2	רב ברירה	ג	קשר של ניגוד (מציג הבדל או היפוך)
3	רב ברירה	ב	מפני ש
4	רב ברירה	ג	מירכאות (גרשיים)

הפיקוח על הוראת העברית ביסודי, המזכירות הפדגוגית - אגף שפות

מספר חידה	סוג שאלה	תשובה נכונה (לסגורות)	משוב / תשובה מצופה (לפתוחות)
5	רב ברירה	ג	לבוא לפני פירוט
6	רב ברירה	ב	להוסיף מילה נרדפת שמפרשת את המילה 'אקראי'
7	פתוחה קצרה	-	כל אחת מהתשובות הבאות תתקבל נכון: למוצר; המוצר; מוצר
8	רב ברירה	ג	התלמידים
9	פתוחה קצרה	-	אלה
10	רב ברירה	א	עבר
11	רב ברירה	ב	הפעיל

חלק ה': רגע, כותבים...

לפניכם משימות כתיבה קצרות לבחירה:

משימה 1

אזהרה לנבדקים הבאים: לפני שאתם עוזבים את חדר הבריחה, עליכם להשאיר מכתב קצר לתלמידים הבאים שייכנסו למעבדה (או לחברים שלכם). במכתב, **המליצו להם כיצד לנהוג** כשהם צריכים להכין שיעורי בית או ללמוד למבחן, **והסבירו להם מדוע** (השתמשו במידע שלמדתם מתוך הניסוי בכתבה שקראתם).

תשובה לדוגמה:

שלום לכם!

"שלום חברים, לפני שאתם מתחילים ללמוד, רציתי לתת לכם טיפ חשוב שלמדתי מהניסוי שנערך באוניברסיטת טקסס. כדאי לכם להוציא את הטלפון מהחדר לגמרי בזמן הלמידה. בניסוי של אוניברסיטת טקסס ראו שהתלמידים שהשאירו את הטלפון בחדר אחר הצליחו הרבה יותר וקיבלו ציונים גבוהים יותר מהתלמידים שהטלפון שלהם היה לידם על השולחן או בתוך התיק. המסקנה היא שגם אם הטלפון מושקע או הפוך, עצם זה שהוא לידכם מפריע לכם להתרכז. הסיבה היא שבראש שלנו מתנהלת כל הזמן 'שיחה פנימית' מתוך ניסיון להתאפק ולא להסתכל בטלפון – ואפילו ה'להתאפק' הזה גוזל מאיתנו משאבי קשב יקרים.

הסבר: על מה מעידה תשובה זו?

- פנייה ישירה לנמענים – מייצרת קשר ומעודדת אמפתיה.
- שימוש במידע ספציפי מהטקסט: ציון אוניברסיטת טקסס, ממצא הציונים.
- הסבר תופעת ה'שיחה הפנימית' במילים מובנות לבני גיל הכיתה.
- המלצה מעשית ומנוסחת בצורה ידידותית.

• שמירה על מבנה מכתב: פנייה, גוף, חתימה.

✍ הערה למורה: ניתן לקבל בנקל תשובות שחסרות את ההסבר המדעי ('שיחה פנימית'). כדאי להדגיש שהנמקה מבוססת מחקר היא חלק מהמשימה.

משימה 2

בפסקה 6 ממליץ הכותב להרחיק את הטלפון כשמבצעים פעולה שדורשת ריכוז, אפילו שיחה חשובה עם חבר או חברה. היזכרו בחוויה אישית שלכם שבה הטלפון (שלכם או של האדם מולכם) הפריע לכם במהלך שיחה, משחק או פעילות אחרת.

תארו בקצרה את החוויה, כתבו כיצד הייתם פועלים כעת באותו המצב לאור מסקנות הכתבה.

תשובה לדוגמה:

היי חבר, שמעתי את מה שאמרת על זה שאתה לומד עם הטלפון על רטט לידך. למרות שזה מרגיש לך שזה לא מפריע, מבחינה מדעית הטענה שלך כנראה לא נכונה.

בניסוי השני בכתבה גילו שאפילו כשהטלפון כבוי לגמרי, הנוכחות שלו פוגעת בריכוז. הסיבה לזה היא 'השיחה הפנימית': המוח שלך משקיע מאמץ ואנרגיה בלנסות להתעלם מהטלפון. בראש שלך עוברות מחשבות כמו: 'אני חייב להתרכז ולא לבדוק הודעות', והמחשבות האלו באות על חשבון הריכוז בלימודים.

אולי אתה חושב שאתה מתרכז, אבל ייתכן שאתה יכול לעשות הרבה יותר טוב.

הנה הצעה: נסה פעם אחת ללמוד כשהטלפון בחדר אחר ובדוק את הציון בעצמך.

תוצאות הניסוי מראות שרוב התלמידים שינו את דעתם אחרי ניסוי זאת.

🔍 הסבר: על מה מעידה תשובה זו?

- הבעת עמדה ברורה: 'לא מדויק מבחינה מדעית'.
- ביסוס על הניסוי השני (כיבוי הטלפון לא שיפר ציונים) – ממצא מפתיע ומרכזי.
- הסבר מנגנון ה'שיחה הפנימית' בשפה מובנת.
- גישה שאינה מתנשאת – הכרה בתחושת החבר לפני ההפרכה.

• המלצה מעשית: ניסוי עצמי ובדיקת תוצאות.

 הערה למורה: קריטריון הפרכה מנומקת הוא מרכיב חשוב בשיח ביקורתי. ניתן להשתמש בתשובה זו לדיון כיתתי על הבדל בין תחושה אישית לבין עדות מדעית.

משימה 3

חבר שלכם אומר לכם: "אני תמיד לומד למבחנים כשהטלפון שלי מונח לידי על השולחן ומופעל על רטט. זה בכלל לא מפריע לי להתרכז, ואני מוציא ציונים מעולים!"
האם, על סמך מה שלמדתם מהכתבה, טענתו של החבר הגיונית מבחינה מדעית? כתבו תגובה מנומקת לחבר.

בתשובתכם הקפידו על הקריטריונים הבאים (בדקו את עצמכם):

1. הבעת עמדה ברורה ביחס לטענת החבר.
2. ביסוס על הממצאים של הניסוי השני והסבר של תופעת ה"שיחה הפנימית".
3. מתן המלצה מעשית לחבר כיצד הוא יכול לבדוק זאת בעצמו.

תשובה לדוגמה:

לפני כמה שבועות ישבתי עם סבתא שלי לארוחת שישי. היא סיפרה לי על הילדות שלה, אבל אני שמתי לב שאני כל הזמן מציץ לטלפון שלי – בדקתי הודעות, ראיתי כמה לייקים קיבלתי על התמונה שפרסמתי. לפתע הבנתי שסבתא הפסיקה לדבר ומסתכלת עליי בעצב.

הרגשתי לא טוב. פספסתי רגע שלא יחזור.

עכשיו, אחרי שקראתי את הכתבה, אני מבין שמה שקרה היה בדיוק מה שהחוקרים תיארו: הטלפון 'גנב' ממני את הריכוז – לא רק מהשיחה, אלא גם מהרגש. המוח שלי היה 'מפוצל' בין סבתא לבין הטלפון, ולאף אחד מהם לא קיבל תשומת לב אמיתית.

היום הייתי נוהג אחרת: מניח את הטלפון בתיק, מסב את הפנים לסבתא ומקשיב לה באמת, כי לפעמים, כמו שכותב יובל דרור, 'המעשה החכם ביותר הוא להרחיק את הטלפון מאיתנו'.

 הסבר: על מה מעידה תשובה זו?

• תיאור חוויה קונקרטית ואישית עם פרטים מוחשיים (שם בן משפחה, הקשר, מה עשה).

- ביטוי של רגש כן – 'הרגשתי לא טוב. פספסתי רגע שלא יחזור'.
- קישור מפורש בין החוויה לבין מנגנון 'הפיצול' שתואר בכתבה.
- כתיבה בגוף ראשון המעידה על הפנמה אישית ולא רק ידיעה תיאורטית.
- שימוש בציטוט מהטקסט כנקודת סיום – מעגלי ואלגנטי.

 הערה למורה: משימה זו מאפשרת מגוון רחב של חוויות אישיות תקפות. חשוב לבדוק שיש קישור מפורש לטקסט ולא רק תיאור סיפורי. ניתן לשמש כמסד לדיון כיתתי על הרגלי שימוש בטלפון.

יומן מסע אישי

קחו רגע לחשוב על חווית הקריאה והלמידה שלכם.

בחרו את אחד מהמשפטים הבאים, **השלימו אותו והקפידו לנמק ולהסביר** את בחירתכם:

1. בזמן קריאת הטקסט, התובנה החדשה שלקחתי לעצמי היא ש
2. הכי התחברתי לתלמידים בניסוי כי
3. רעיון אחד מהטקסט שאני לוקח/ת איתי הלאה הוא

דוגמה לאפשרות א'

בזמן קריאת הטקסט, התובנה החדשה שקיבלתי על עצמי היא שגם אני עושה בדיוק את מה שהמחקר תיאר, רק שלא ידעתי שזה פוגע בי. עד היום חשבתי שאני יכול להכין שיעורים עם הטלפון ליד ולהתרכז בו-זמנית. עכשיו אני מבין שהמוח לא עובד ככה. הריכוז שלי 'בורח' בלי שאני מרגיש בכך. זו הפתעה, ואני רוצה לנסות לשנות את ההרגל – לפחות כשאני לומד.

דוגמה לאפשרות ב'

הכי התחברתי לתלמידים בניסוי כי גם אני, כשאני יושב ללמוד, מרגיש שהטלפון 'מושך' אותי. אפילו כשאני לא בודק אותו, אני חושב עליו: 'אולי מישהו ענה לי בקבוצה. אולי שלחו לי משהו מצחיק'. הייתי בטוח שזה קורה רק לי. להבין שזו תופעה שנחקרה מדעית – זה גרם לי להרגיש פחות רע עם עצמי, ובו-זמנית נתן לי כלי אמיתי לשנות: פשוט להרחיק את הטלפון.

דוגמה לאפשרות ג'

רעיון אחד מהטקסט שאני לוקחת איתי הלאה הוא שריכוז אמיתי לא מסתכם רק בכוח רצון – הוא קשור גם בסביבה. לפני שקראתי את הכתבה, חשבתי שאנשים שמתרכזים טוב פשוט 'חזקים' יותר ממני. עכשיו אני מבינה שזה לא רק שאלה של אופי, אלא גם של סביבה: מי שמניח את הטלפון בחדר אחר מצליח יותר – לא כי הוא חכם יותר, אלא כי הוא יצר לעצמו תנאים טובים יותר. זה רעיון שאני יכולה לאמץ כבר מחר.

הסבר: על מה מעידה תשובה זו?

- כל אפשרות מציגה חשיבה רפלקטיבית אמיתית ולא תיאור שטחי.
- יש קישור ספציפי לתוכן הטקסט (ניסוי, מנגנון, ציטוט).
- הכתיבה מגלה תובנה אישית – לא רק 'כתבתי מה המורה רוצה לשמוע'.
- ניסוח אישי בגוף ראשון, שמע/שמעה אמיתי של קול התלמיד.

הערה למורה: ביומן מסע, הייחודיות האישית חשובה כמו הדיוק התוכני. כדאי לאפשר גם תשובות

הנוגדות את המסקנה – ובלבד שמנומקות – כביטוי לחשיבה ביקורתית.